

AI DIPLOMACY: THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON INTERNATIONAL RELATIONS AND GLOBAL GOVERNANCE

Mehrojbek Bahodir o'g'li Maxmudov

Master's student at the University of World Economy and Diplomacy;
Head of the International Relations and Grants Department at the "Uzbekistan Children's Organization";

Member of the Youth Parliament under the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

E-mail: mehrojbekmaxmudov3355@gmail.com

Tel.: +998993343355

Abstract. If the development of nuclear technology in the 20th century fundamentally altered the strategic balance of power among nations, could artificial intelligence hold similar strategic significance in the 21st century? Today, this question is emerging as a critical issue in international relations and contemporary political processes. There is no doubt that the current progress of civilization is the product of human intellect and scientific potential. However, humanity's drive to create advanced artificial intelligence systems that surpass its own intellectual capabilities is ushering in a new historical and political era. Artificial intelligence is now emerging not merely as a tool for technological innovation or economic development, but as a critical factor in national and international security, cybersecurity, military technologies, the information space, diplomatic negotiations, human rights, economic competition, and global governance. This article analyzes the impact of artificial intelligence on the international relations system, the transformation of diplomatic activity, and the processes shaping global AI governance. The study conceptually examines the notion of "AI Diplomacy" through the lenses of "AI for Diplomacy," "Diplomacy for AI," "AI Geopolitics," and "Global AI Governance." It also explores the influence of artificial intelligence on strategic competition between states, international cooperation, and existing global governance mechanisms. The research findings indicate that artificial intelligence is evolving within international relations not only as a new technological tool but also as a strategic resource, a subject of diplomatic activity, and a new dimension of global governance.

Keywords: Artificial Intelligence, AI Diplomacy, International Relations, Global Governance, Digital Diplomacy, AI Geopolitics, International Security, International Law.

AI DIPLOMACY: SUN'IY INTELLEKTNING XALQARO MUNOSABATLAR VA GLOBAL BOSHQARUVGA TA'SIRI

Maxmudov Mehrojbek Bahodir o'g'li

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti magistranti,

“O‘zbekiston bolalar tashkiloti” Xalqaro aloqalar va grantlar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i,

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati huzuridagi Yoshlar parlamenti a‘zosi

E-mail: mehrojbekmaxmudov3355@gmail.com

Tel.: +998993343355

Annotatsiya. Agar XX asrda yadroviy texnologiyalarning rivojlanishi davlatlar o‘rtasidagi strategik kuch muvozanatini tubdan o‘zgartirgan bo‘lsa, XXI asrda sun‘iy intellekt xuddi shunday strategik ahamiyatga ega bo‘lishi mumkinmi? Bugungi kunda ushbu savol xalqaro munosabatlar va zamonaviy siyosiy jarayonlarning muhim masalalaridan biriga aylanmoqda. Sivilizatsiyaning bugungi taraqqiyoti inson tafakkuri va ilmiy salohiyatining mahsuli ekanligi shubhasiz. Biroq insoniyatning o‘z intellektual imkoniyatlaridan yuqori darajadagi sun‘iy intellekt tizimlarini yaratishga intilishi tarixiy va siyosiy jihatdan yangi bosqichni yuzaga keltirmoqda. Sun‘iy intellekt endilikda faqat texnologik innovatsiya yoki iqtisodiy rivojlanish vositasi sifatida emas, balki milliy va xalqaro xavfsizlik, kiberxavfsizlik, harbiy texnologiyalar, axborot makoni, diplomatik muzokaralar, inson huquqlari, iqtisodiy raqobat hamda global boshqaruvning muhim omili sifatida namoyon bo‘lmoqda. Mazkur maqolada sun‘iy intellektning xalqaro munosabatlar tizimiga ta’siri, diplomatik faoliyatning transformatsiyasi va global AI boshqaruvining shakllanish jarayonlari tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida “AI Diplomacy” tushunchasi “AI for Diplomacy”, “Diplomacy for AI”, “AI Geopolitics” va “Global AI Governance” yo‘nalishlari orqali konseptual jihatdan o‘rganiladi. Shuningdek, sun‘iy intellektning davlatlar o‘rtasidagi strategik raqobat, xalqaro hamkorlik va mavjud global boshqaruv mexanizmlariga ta’siri ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari sun‘iy intellektning xalqaro munosabatlarda nafaqat yangi texnologik vosita, balki strategik resurs, diplomatik faoliyat obyekti va global boshqaruvning yangi yo‘nalishi sifatida shakllanayotganini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: sun‘iy intellekt, AI Diplomacy, xalqaro munosabatlar, global boshqaruv, raqamli diplomatiya, AI geopolitikasi, xalqaro xavfsizlik, xalqaro huquq.

Kirish

NASA xabariga ko‘ra “**sun‘iy intellektning yagona va sodda ta’rifi mavjud emas, chunki sun‘iy intellekt vositalari keng ko‘lamdagi turli vazifalarni bajarish va turli xil natijalarni yaratish imkoniyatiga ega**”.¹ NASA sun‘iy intellektni turli sharoitlarda insonning sezish, idrok etish, rejalashtirish, o‘rganish, muloqot qilish va qaror qabul qilish kabi qobiliyatlarini talab qiladigan vazifalarni bajarishga qodir sun‘iy tizimlar bilan bog‘laydi. Sun‘iy intellekt tushunchasining murakkabligi uning ko‘p qirrali va doimiy rivojlanib boruvchi texnologik hodisa ekanligi bilan izohlanadi. Xususan, Yevropa Komissiyasi huzuridagi Sun‘iy intellekt bo‘yicha Mustaqil yuqori darajadagi ekspertlar guruhi (AI HLEG) tomonidan ishlab chiqilgan ta’rifga ko‘ra, sun‘iy intellekt o‘z muhitini tahlil qilish va muayyan maqsadlarga erishish uchun ma’lum darajadagi avtonomlik bilan harakat qilish orqali “aqli xatti-harakat”ni namoyon etuvchi tizimlarni anglatadi. Bunday tizimlar faqat dasturiy muhitda faoliyat yuritishi

¹ NASA, “What is Artificial Intelligence?”, National Aeronautics and Space Administration, <https://www.nasa.gov/what-is-artificial-intelligence/>

yoki robotlar, avtonom transport vositalari va dronlar kabi jismoniy qurilmalarga integratsiya qilinishi mumkin.² UNESCO esa sun'iy intellektni odatda inson aql-zakovati talab etiladigan vazifalarni, jumladan, **o'rganish, mantiqiy fikrlash va muammolarni hal etish** kabi jarayonlarni bajarishga qodir kompyuter tizimlari sifatida izohlaydi. UNESCO materiallarida, shuningdek, AI inson intellektining idrok etish, o'rganish, fikrlash, muammolarni hal etish, til bilan o'zaro munosabat va ijodkorlik kabi ayrim funksiyalariga taqlid qiluvchi mashinalar sifatida ham tavsiflanadi.³ Shunday qilib, yuqoridagi ta'riflar o'rtasida mutlaq qarama-qarshilik mavjud emas. Aksincha, ular sun'iy intellektning **turli jihatlarini** uning texnologik tabiati, funksional imkoniyatlari, avtonomligi va inson intellektiga xos ayrim jarayonlarni taqlid qilish qobiliyatini aks ettiradi. Shu sababli, sun'iy intellektni yagona va qat'iy formula bilan chegaralashdan ko'ra, uning asosiy funksional xususiyatlarini hisobga olgan holda tushunish maqsadga muvofiqdir.

Aynan ushbu ko'p qirralilik sun'iy intellektning turli sohalarga, jumladan, **xalqaro munosabatlar va diplomatiyaga** kirib kelishini ta'minlamoqda. Bugungi kunda AI nafaqat iqtisodiyot, ta'lim va axborot-kommunikatsiya sohalorida, balki diplomatik tahlil, xalqaro muzokaralar, strategik rejalashtirish, kibernetika va global boshqaruv jarayonlarida ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu o'rinda **"AI Diplomacy"**, ya'ni **sun'iy intellekt diplomatiyasi** tushunchasi paydo bo'ladi. AI va diplomatiya o'rtasidagi munosabatlarni yanada aniqroq tushunish uchun ushbu jarayonni ikki asosiy yo'nalishga ajratish mumkin. Birinchisi, **"AI for Diplomacy"** ya'ni bu sun'iy intellekt texnologiyalarining diplomatik va tashqi siyosiy faoliyatda qo'llanilishi bo'lib, bunda AI axborotni yig'ish va tahlil qilish, hujjatlarni tayyorlash, tarjima, prognozlash hamda qaror qabul qilish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ikkinchisi, **"Diplomacy for AI"** bo'lib davlatlar va xalqaro tashkilotlarning sun'iy intellektning rivojlanishi va qo'llanilishi bilan bog'liq masalalarni xalqaro muzokaralar, huquqiy normalar, standartlar va hamkorlik mexanizmlari orqali muvofiqlashtirishga qaratilgan diplomatik faoliyatdir. Bunda AI diplomatiyaning vositasi emas, balki uning muhim **obyektiga** aylanadi. Ushbu ikki yo'nalish bir-biridan ajralgan jarayonlar emas. Aksincha, ular AI va diplomatiya o'rtasidagi o'zaro ta'sirning ikki tomonini ifodalaydi: **"AI for Diplomacy"** texnologiyaning diplomatiyaga ta'sirini, **"Diplomacy for AI"** esa diplomatiyaning texnologiyani boshqarishga qaratilgan javobini ifodalaydi. Shu nuqtayi nazardan, AI Diplomatiyasini sun'iy intellekt va diplomatiyaning bir tomonlama emas, balki o'zaro ta'sirga asoslangan munosabati sifatida ko'rish mumkin. Mazkur tushunchalar davlatlarning sun'iy intellekt bilan bog'liq masalalar doirasida o'zaro xalqaro munosabatlarini shakllantirish va boshqarish jarayonini anglatadi. U davlatlar tomonidan sun'iy intellekt yaratadigan imkoniyat va muammolarga javob berish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, strategik manfaatlarni muvofiqlashtirish hamda yangi texnologiyalar bilan bog'liq xavflarni boshqarish maqsadida amalga oshiriladigan diplomatik faoliyatlarning keng doirasini qamrab oladi. Biroq sun'iy intellekt va diplomatiya o'rtasidagi munosabatlarni faqat yangi texnologiyaning diplomatik faoliyatga joriy etilishi sifatida tushunish yetarli emas. Mazkur hodisa insoniyatning o'zini boshqarishi, davlatlar o'rtasidagi

² European Commission, Independent High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, *A Definition of AI: Main Capabilities and Disciplines*, Brussels, 8 April 2019.

³ UNESCO, "Artificial Intelligence", United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, <https://www.unesco.org/en/query-list/a/artificial-intelligence>.

axborot va manfaatlarni muvofiqlashtirishi hamda xalqaro tizimda kuch va ta'sirning taqsimlanishi bilan bog'liq jarayonlarning yangi bosqichini ifodalaydi. Shu ma'noda, sun'iy intellekt bir vaqtning o'zida **diplomatiya vositasi, diplomatiya obyekti va xalqaro geosiyosiy muhitni o'zgartiruvchi strategik omil** sifatida namoyon bo'lmoqda. AI diplomatiya vositasi sifatida sun'iy intellektning diplomatik faoliyatdagi eng muhim qo'llanilish yo'nalishlaridan biri bu diplomatik axborotni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlarini takomillashtirishdir. An'anaviy diplomatik faoliyatda davlatning diplomatik va konsullik vakillari, shuningdek, maxsus missiyalar tarkibidagi vakillar katta hajmdagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy axborotni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilishda ko'p vaqt talab qilgan bo'lsa, zamonaviy AI vositalari katta ma'lumotlar to'plamini tezkor qayta ishlash, takrorlanuvchi tendensiyalarni aniqlash, matnlarni umumlashtirish va ehtimoliy rivojlanish ssenariylarini shakllantirish imkonini bermoqda. Bu borada Oksford universiteti professori **Corneliu Bjola va Ilan Manor** tomonidan ishlab chiqilgan "Digital Diplomatic Intelligence" (DDI) konsepsiyasi alohida ahamiyatga ega. Olimlar DDI'ni katta ma'lumotlar va raqamli analitik usullardan foydalanish orqali geosiyosiy noaniqlikni kamaytirish hamda diplomatik qaror qabul qilish uchun o'z vaqtida va asoslangan axborot taqdim etish jarayoni sifatida izohlaydi. Ularning ta'kidlashicha, AI vositalari ma'lumot yig'ish va tahlil qilishning ayrim vazifalarini avtomatlashtirishi, ma'lumotlardagi yashirin qonuniyatlarni tezroq aniqlashi va real vaqtga yaqin tahliliy ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin. Bu fikrni AI diplomatning o'rnini egallaydi deb emas, balki diplomatning analitik imkoniyatlarini kengaytiradi deb talqin qilish muhim. 2026-yilda **Kacziba va Urbanovics** tomonidan *Frontiers in Political Science*⁴ jurnalida e'lon qilingan tadqiqotda AI tashqi siyosat jarayonining axborot yig'ish, tahlil, siyosat ishlab chiqish va natijalarni baholash kabi bosqichlarida qo'llanishi mumkinligi ko'rsatiladi. Mualliflar AI tezkor ma'lumot yig'ish, avtomatlashtirilgan briefinglar, trend tahlili va prognozlash orqali tashqi siyosatning murakkabligini boshqarishga yordam berishi mumkinligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, ular AI ni inson siyosiy mulohazasining o'rnini bosuvchi emas, balki uni to'ldiruvchi vosita sifatida ko'rishni taklif qiladi. Bundan kelib chiqadiki, AI ni diplomatik yo'nalishlarda foydalanishda ularni qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlovchi maslahat funksiyasini bajarishini ko'rishimiz mumkin, sababi AI mustaqil siyosiy iroda va xalqaro-huquqiy vakolatga ega muzokarachi sifatida qaralmaydi va davlatlarning xalqaro maydondagi siyosatini diplomat, elchilar kabi tushunishda muammolar keltirib chiqaradi. Mazkur nazariy qarashni real diplomatik amaliyotda AQSh Davlat departamenti misolida ko'rish mumkin. 2023-yilda AQSh Davlat departamenti Enterprise Artificial Intelligence Strategy FY2024–FY2025: **"Empowering Diplomacy through Responsible AI"** strategiyasini qabul qilgan.⁵ Strategiyada AI diplomatik faoliyatni kuchaytiruvchi vosita sifatida ko'rib, uning bilimlarni boshqarish, ma'lumotlar tahlili, ko'p tilli kommunikatsiya, axborotni qayta ishlash va qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash kabi yo'nalishlarda qo'llanishi nazarda tutilgan. AQSh Davlat departamenti rahbariyati AI'ning maqsadini diplomatlarni almashtirish emas, balki takrorlanuvchi va texnik vazifalarni

⁴ Kacziba, P., Urbanovics, A., "Managing Foreign Policy Complexity under Polycrisis: Conceptualising the Opportunities and Risks of Artificial Intelligence", *Frontiers in Political Science*, 2026, DOI: 10.3389/fpos.2026.1901113.

⁵ U.S. Department of State, *Enterprise Artificial Intelligence Strategy FY2024–FY2025: Empowering Diplomacy through Responsible AI*, 2023.

kamaytirib, diplomatlarning bevosita insoniy muloqot va diplomatik faoliyatga ko'proq vaqt ajratishini ta'minlash sifatida ifodalagan. Davlat departamentining strategiyasida AI, ayniqsa generativ AI⁶, diplomatik faoliyat uchun transformatsion vosita sifatida ko'rsatilgan. Yana bir muhim keyslardan Buyuk Britaniyaning "**Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO)**" tizimida **Correspondence Triage** nomli AI vositasini qo'llamoqda.⁷ Bu oddiy chatbot emas, balki davlatning tashqi aloqalar tizimidagi real ish jarayoniga integratsiya qilingan AI vositasidir. U kelayotgan yozishmalarni, tasniflaydi, asosiy ma'lumotlarni ajratadi, mavzu va kichik mavzularni aniqlaydi, geografik nomlarni aniqlaydi, tilni aniqlaydi, yozishmalarni umumlashtiradi, qaysi bo'limga yuborilishi kerakligini belgilashga yordam beradi va ustuvor yoki krizisga oid murojaatlarni aniqlashda xizmat ko'rsatadi. Buyuk Britaniya hukumatining rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, tizim **Microsoft Power Automate AI Builder** va GPT-4.1/GPT-4.1 mini asosidagi modellar va promptlardan foydalanadi. U 2024-yil mart oyida ishga tushirilganidan beri FCDO correspondence mailbox pochta-siga oyiga o'rtacha **30 540 ta elektron murojaat** kelgan. Muhimi, AI javoblarni mustaqil ravishda yakunlamaydi: barcha yozishmalar inson xodimlar tomonidan ko'rib chiqiladi va kerak bo'lsa, AI tomonidan berilgan tasnif yoki boshqa ma'lumotlar o'zgartirilishi mumkin. Biroq, **Efe Sevin va M. Evren Eken** 2024-yilgi maqolasida diplomatiyada AI imkoniyatlariga haddan tashqari optimistik qarashdan ogohlantiradi. Ularning asosiy fikri tadqiqotchilar "AI nimalarga qodir?" degan savoldan ko'ra, avvalo "diplomatiyaga aslida nima kerak?" degan savolni qo'yishi kerak deb ilgari so'rgan.⁸ Bundan kelib chiqadiki, mazkur ikki yondashuv o'rtasida ma'lum farq mavjud: bir tomondan, AI imkoniyatlarini diplomatik faoliyatga keng joriy etish tarafdori bo'lgan amaliy yondashuv, ikkinchi tomondan esa, texnologik imkoniyatlardan ko'ra diplomatiyaning real ehtiyojlari va institutsional xususiyatlarini ustuvor qo'yuvchi ehtiyotkor yondashuv mavjud. Ushbu qarashlar bir-birini mutlaq ravishda inkor etmaydi. Aksincha, ular AI ni diplomatiyaga integratsiya qilishda texnologik imkoniyatlar bilan bir qatorda uning maqsadi, qo'llanish chegaralari va inson nazoratining zarurligini hisobga olish lozimligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, AI texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ularning davlat boshqaruvi hamda tashqi siyosatdagi amaliy qo'llanilishining kengayib borishi diplomatik institutlar oldiga ushbu texnologiyalardan qanday va qay darajada foydalanish masalasini qo'ymoqda. Demak, masala AI dan foydalanish yoki foydalanmaslikning o'zidan ko'ra, undan diplomatiyaning maqsadlari, institutsional talablari va inson nazorati bilan uyg'unlashgan holda qanday foydalanish masalasiga ko'proq borib taqaladi.

Hozirgi kunga kelib sun'iy intellekt texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan samarali foydalanish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar, hisoblash quvvati, ilg'or yarimo'tkazgichlar, texnologik infratuzilma va malakali mutaxassislar davlatlarning strategik salohiyatiga tobora ko'proq ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli sun'iy intellekt masalasi faqat texnologik taraqqiyot yoki iqtisodiy samaradorlik doirasida emas, balki xalqaro kuchlar muvozanati va geosiyosiy

⁶ Generativ AI- Foydalanuvchining ko'rsatmasi (prompt) asosida yangi matn, rasm, audio, video, dasturiy kod yoki boshqa turdagi kontent yaratadigan sun'iy intellekt turi.

⁷Foreign, Commonwealth & Development Office, "Correspondence Triage", *Algorithmic Transparency Record*, UK Government, 2025.

⁸Sevin, E., Eken, M. E., "Yet Another Turn? Prioritising the Needs of Diplomacy over the Capabilities of Generative AI", *Place Branding and Public Diplomacy*, Vol. 21, 2025, pp. 309–314, DOI: 10.1057/s41254-024-00325-w.

raqobatning yangi omili sifatida ham namoyon bo‘lmoqda. An’anaviy xalqaro munosabatlarda davlatning kuchi ko‘pincha iqtisodiy salohiyat, harbiy qudrat, tabiiy resurslar, aholi soni va siyosiy ta’sir kabi omillar orqali baholangan bo‘lsa, raqamli transformatsiya sharoitida ma’lumotlar, hisoblash infratuzilmasi, ilg‘or chiplar, algoritmik imkoniyatlar va AI bo‘yicha ilmiy-texnologik salohiyat ham strategik resurslarga aylanmoqda. Natijada sun’iy intellekt sohasidagi ustunlik davlatlarning nafaqat iqtisodiy raqobatbardoshligi, balki mudofaa, kiberxavfsizlik, razvedka, innovatsiyalar va xalqaro siyosiy ta’sir imkoniyatlariga ham ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ayniqsa, ilg‘or yarimo‘tkazgichlar⁹ va hisoblash quvvatiga ega bo‘lish AI rivojlanishining muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy katta AI modellarini ishlab chiqish va o‘qitish katta hajmdagi hisoblash resurslarini talab qilgani sababli, yuqori unumdor chiplar va ularni ishlab chiqarish texnologiyalariga ega bo‘lish masalasi texnologik raqobatning markaziy yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Shu nuqtayi nazardan, AI atrofidagi raqobat tobora ko‘proq “texnologik suverenitet”, “chiplar diplomatiyasi” va “hisoblash quvvati uchun raqobat” kabi tushunchalar bilan bog‘lanmoqda. Bu jarayonni, xususan, AQSh va Xitoy o‘rtasidagi texnologik raqobat misolida ko‘rish mumkin. Ilg‘or yarimo‘tkazgichlar, chip ishlab chiqarish uskunalari, AI hisoblash infratuzilmasi va texnologik ta’minot zanjirlarini nazorat qilish masalalari ikki davlat o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlardan tashqari, milliy xavfsizlik va geosiyosiy manfaatlar bilan ham bog‘lanmoqda. Shu sababli AI sohasidagi raqobatni faqat alohida kompaniyalar yoki texnologik innovatsiyalar o‘rtasidagi raqobat sifatida emas, balki davlatlarning strategik imkoniyatlarini shakllantiruvchi kengroq geosiyosiy jarayon sifatida ko‘rib chiqish mumkin.

Davlatlar va xalqaro tashkilotlar sun’iy intellekt bilan bog‘liq xavf va imkoniyatlarni xalqaro darajada muvofiqlashtirish, umumiy qoidalar va standartlarni shakllantirishga tobora ko‘proq e’tibor qaratmoqda. Bunda AI xavfsizligi, inson huquqlari, ma’lumotlarni boshqarish, algoritmik shaffoflik, kiberxavfsizlik, sun’iy intellektidan harbiy maqsadlarda foydalanish va avtonom qurol tizimlari kabi masalalar alohida ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, AI nafaqat diplomatik faoliyatni amalga oshirishda foydalaniladigan vosita, balki davlatlar o‘rtasidagi muzokaralar va xalqaro normativ tartibga solishning mustaqil obyektiga aylanmoqda. Buning yaqqol misollaridan biri BMT doirasida sun’iy intellektni global boshqarish bo‘yicha olib borilayotgan jarayonlardir. BMT Bosh kotibining Sun’iy intellekt bo‘yicha yuqori darajadagi maslahat organi 2024-yilda e’lon qilgan *Governing AI for Humanity* hisobotida mavjud AI boshqaruvi mexanizmlarida sezilarli bo‘shliqlar mavjudligi qayd etib, xalqaro hamkorlikka asoslangan yanada inklyuziv global AI boshqaruvi arxitekturasini shakllantirish bo‘yicha takliflar ilgari surgan. Hisobotda xalqaro ilmiy panel, AI boshqaruvi bo‘yicha global muloqot, texnik standartlar almashinuvi, global ma’lumotlar tizimi va BMT doirasida AI bo‘yicha maxsus institutsional mexanizm kabi yettita yo‘nalish taklif qilingan.¹⁰ Bu jarayonning muhim jihati shundaki, AI boshqaruvi masalasi endilikda faqat milliy qonunchilik masalasi bo‘lib qolmayapti. Sun’iy intellektning transchegaraviy tabiati sababli bir davlatda ishlab chiqilgan yoki qo‘llanilgan AI tizimining ta’siri boshqa davlatlarga ham tarqalishi mumkin. Shu sababli

⁹ Ilg‘or yarimo‘tkazgichlar (advanced semiconductors) - zamonaviy yuqori unumdor chiplarni, jumladan, sun’iy intellekt tizimlari uchun zarur bo‘lgan hisoblash chiplarini ishlab chiqarishda qo‘llaniladigan ilg‘or texnologiyalardir.

¹⁰ United Nations High-Level Advisory Body on Artificial Intelligence, *Governing AI for Humanity*, United Nations, 2024.

xavfsizlik, inson huquqlari, ma'lumotlar, texnik standartlar va AI ning harbiy qo'llanilishi kabi masalalarni faqat milliy darajada hal qilish yetarli bo'lmayligi mumkin. BMTning 2024-yilgi maslahat organi ham AI boshqaruvi uchun davlatlar o'rtasidagi hamkorlik va umumiy xalqaro yondashuv zarurligini ta'kidlagan.¹¹ Bu fikrni xalqaro munosabatlar bo'yicha tadqiqotchilar **Huw Roberts, Emmie Hine, Mariarosaria Taddeo va Luciano Floridining** ilmiy qarashlari ham qo'llab-quvvatlaydi. Ular 2024-yilda "International Affairs" jurnalida chop etilgan tadqiqotida global AI boshqaruvida hali ham "governance deficit" ya'ni boshqaruv bo'shlig'i mavjudligini ko'rsatadi. Mualliflarning fikricha, asosiy muammolardan biri davlatlar o'rtasidagi strategik raqobat, ikkinchisi esa mavjud xalqaro institutlarning o'zaro muvofiqlashtirilishidagi qiyinchiliklardir. Shu sababli ular mutlaqo yangi yagona xalqaro AI tashkilotini yaratishdan ko'ra, mavjud xalqaro institutlar o'rtasidagi hamkorlik va ularning salohiyatini kuchaytirishni amaliy jihatdan maqbul yo'nalish sifatida ko'rib chiqadi.¹² Ammo bu yerda **Jonas Tallberg, Eva Erman, Markus Furendal, Johannes Geith, Mark Klamberg va Magnus Lundgren** tomonidan olib borilgan tadqiqot ham muhimdir. Olimlar global AI boshqaruvini faqat texnik tartibga solish masalasi sifatida emas, balki xalqaro munosabatlar va global siyosiy boshqaruvning yangi yo'nalishi sifatida o'rganish zarurligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, AI bo'yicha shakllanayotgan qoidalar kelajakda davlatlar o'rtasidagi kuch nisbatlariga, iqtisodiy qiymatning taqsimlanishiga va AI boshqaruvining siyosiy legitimligiga ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli AI ni tartibga solish jarayonining o'zi ham xalqaro siyosiy jarayon sifatida tahlil qilinishi lozim.¹³ Xalqaro huquq nuqtayi nazaridan esa bu jarayon faqat siyosiy deklaratsiyalar bilan emas balki Yevropa Kengashining 2024-yilda qabul qilingan AI bo'yicha Doiraviy konvensiyasi misolida ko'rish mumkin. Mazkur konvensiya AI sohasidagi inson huquqlari, demokratiya va qonun ustuvorligiga bag'ishlangan birinchi xalqaro huquqiy majburiyat yuklovchi shartnoma sifatida tavsiflanadi. U AI tizimlarining butun hayotiy sikli inson huquqlari, demokratiya va qonun ustuvorligi talablariga muvofiq bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Konvensiyada xavf va ta'sirni baholash, shaffoflik va nazorat, javobgarlik, kamsitmaslik, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish hamda ayrim xavfli AI qo'llanmalariga nisbatan taqiq yoki moratoriy joriy etish imkoniyati kabi mexanizmlar nazarda tutilgan.¹⁴ Bu holat "Diplomacy for AI" tushunchasining amaliy mazmunini yaqqol ko'rsatadi. Ya'ni davlatlar AI ni shunchaki o'z ichki siyosati orqali boshqaribgina qolmay, balki xalqaro muzokaralar, konvensiyalar, standartlar va institutsional mexanizmlar orqali uning rivojlanishi va qo'llanilishini muvofiqlashtirishga harakat qilmoqda. Ammo harbiy soha eng murakkab yo'nalishlardan biri bo'lib Alni yana harbiy maqsadlarda qo'llanilishi esa diplomatik muzokaralar uchun yanada murakkab masalani yuzaga keltiradi. Nicholas Emery-Xu, Richard Jordan va Robert Trager AI ning sezilarli dual-use ya'ni fuqarolik va harbiy maqsadlarda bir vaqtning o'zida foydalanish mumkin bo'lgan xususiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Ularning tadqiqotiga ko'ra, AI kabi kuchli va harbiy salohiyatga ega texnologiyalar uchun faqat milliy

¹¹ Ibid.

¹² Roberts, H., Hine, E., Taddeo, M., Floridi, L., "Global AI Governance: Barriers and Pathways Forward", *International Affairs*, Vol. 100, No. 3, 2024, pp. 1275–1286, DOI: 10.1093/ia/iiae073.

¹³ Tallberg, J., Erman, E., Furendal, M., Geith, J., Klamberg, M., Lundgren, M., "Global Governance of Artificial Intelligence: Next Steps for Empirical and Normative Research", *International Studies Review*, Vol. 25, No. 3, 2023.

¹⁴ Council of Europe, *Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law*, Strasbourg, 2024.

darajadagi tartibga solish yetarli bo'lmashligi mumkin. Mualliflar ayniqsa kuchli harbiy qo'llanmalarga ega texnologiyalar uchun xalqaro darajadagi non-proliferation¹⁵ va norms-of-use¹⁶ mexanizmlarini muhokama qiladi.¹⁷

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellektning jadal rivojlanishi xalqaro munosabatlar tizimida texnologik o'zgarishdan ko'ra kengroq mazmunga ega bo'lgan transformatsion jarayonni yuzaga keltirmoqda. Mazkur jarayon natijasida sun'iy intellekt nafaqat iqtisodiy va texnologik rivojlanish vositasi, balki davlatlarning tashqi siyosiy faoliyati, xalqaro xavfsizlik, geosiyosiy raqobat va global boshqaruv mexanizmlariga ta'sir ko'rsatuvchi strategik omilga aylanmoqda. Shu nuqtayi nazardan, "AI Diplomacy"ni an'anaviy diplomatiyaning o'rnini bosuvchi alohida diplomatiya turi sifatida emas, balki sun'iy intellektning xalqaro munosabatlarga kirib kelishi natijasida shakllanayotgan zamonaviy diplomatiyaning yangi o'lchovi sifatida tushunish maqsadga muvofiqdir. Tadqiqot davomida AI Diplomacyning bir nechta o'zaro bog'liq jihatlari mavjudligi aniqlandi. Birinchidan, **AI for Diplomacy** doirasida sun'iy intellekt diplomatik faoliyatning axborot-tahliliy va texnik imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, tendensiyalarni aniqlash, hujjatlarni umumlashtirish, tarjima, prognozlash va qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash kabi funksiyalar diplomatik faoliyatning samaradorligini oshirish imkonini bermoqda. AQSh Davlat departamentining AI strategiyasi va Buyuk Britaniya FCDO tomonidan qo'llanilayotgan Correspondence Triage tizimi ushbu jarayonning nazariy emas, balki amaliy tus olganini ko'rsatadi. Biroq ushbu tajribalar AI ning inson tomonidan amalga oshiriladigan siyosiy vakolat va mas'uliyatni avtomatik ravishda o'z zimmasiga olishini emas, balki inson qarorlarini axborot va analitik jihatdan qo'llab-quvvatlashini ko'rsatmoqda. Ikkinchidan, **AI xalqaro kuchlar muvozanatining yangi omiliga** aylanmoqda. Ma'lumotlar, hisoblash quvvati, ilg'or yarimo'tkazgich texnologiyalari, raqamli infratuzilma va malakali mutaxassislar ustidan nazorat davlatlarning texnologik va strategik salohiyatini shakllantirishda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Natijada AI sohasidagi raqobat alohida kompaniyalar o'rtasidagi texnologik raqobat doirasidan chiqib, davlatlarning iqtisodiy, harbiy va geosiyosiy manfaatlari bilan bevosita bog'lanmoqda. Shu sababli kelajakdagi xalqaro kuchlar muvozanatini tushunishda texnologik salohiyatni an'anaviy iqtisodiy va harbiy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda hisobga olish zarurati kuchaymoqda. Uchinchidan, **Diplomacy for AI** yo'nalishida AI xalqaro diplomatik muzokaralarning mustaqil obyektiqa aylanmoqda. AI xavfsizligi, inson huquqlari, ma'lumotlarni boshqarish, algoritmik shaffoflik, kiberxavfsizlik, avtonom qurol tizimlari va sun'iy intellektidan harbiy maqsadlarda foydalanish kabi masalalar endilikda faqat milliy siyosat doirasida hal etiladigan masalalar bo'lib qolmayapti. BMT doirasidagi global AI boshqaruvi jarayonlari, Yevropa Kengashining AI bo'yicha Doiraviy konvensiyasi hamda davlatlar o'rtasidagi AI xavfsizligi va boshqaruvi bo'yicha muloqotlar ushbu masalalarning

¹⁵ **Non-proliferation** - xavfli yoki harbiy ahamiyatga ega texnologiyalarning davlatlar va boshqa subyektlar o'rtasida nazoratsiz tarqalishi va kengayishining oldini olishga qaratilgan xalqaro nazorat va hamkorlik mexanizmlari.

¹⁶ **Norms-of-use** - sun'iy intellekt va unga asoslangan harbiy texnologiyalardan foydalanishning maqbul chegaralari, shartlari va tamoyillarini belgilashga qaratilgan xalqaro me'yorlar.

¹⁷ Emery-Xu, N., Jordan, R., Trager, R., "International Governance of Advancing Artificial Intelligence", *AI & Society*, Vol. 40, 2025, pp. 3019–3044, DOI: 10.1007/s00146-024-02050-7.

xalqaro normativ tartibga solish darajasiga ko'tarilayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tadqiqot AI Diplomacy rivojida **asosiy muammo texnologiyaning mavjud yoki mavjud emasligida emas, balki uning xalqaro munosabatlarda qanday boshqarilishi va qo'llanilishidir**, degan xulosaga kelish imkonini beradi. Bir tomondan, AI dan foydalanishni cheklash davlatlarning texnologik va institutsional imkoniyatlaridan foydalanishiga ta'sir qilishi mumkin; ikkinchi tomondan, AI ni yetarli huquqiy va institutsional nazoratsiz joriy etish xatolik, tarafkashlik, maxfiylikning buzilishi, noto'g'ri axborot tarqalishi, javobgarlikning noaniqligi va xavfsizlikka oid yangi muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Demak, "AI dan foydalanish kerakmi yoki yo'qmi?" degan savoldan ko'ra, "AI dan qanday, qaysi chegaralarda va qanday xalqaro qoidalar asosida foydalanish kerak?" degan savol tobora muhimlashmoqda. Aynan shu nuqtada AI Diplomacy an'anaviy diplomatiyaning texnologik qo'shimchasidan kengroq tushunchaga aylanadi. U bir vaqtning o'zida texnologiyaning diplomatiyaga ta'siri, diplomatiyaning texnologiyani boshqarishga qaratilgan javobi va AI ning xalqaro kuchlar nisbatini o'zgartiruvchi omil sifatidagi rolini qamrab oladi. Shunday ekan, kelajakdagi diplomatiyaning samaradorligi faqat yangi texnologiyalarni qanchalik tez o'zlashtirish bilan emas, balki ularni insoniy siyosiy mulohaza, xalqaro huquq, davlatlararo hamkorlik va javobgarlik tamoyillari bilan qanchalik uyg'unlashtira olish bilan ham belgilanadi.

Shu sababli, **AI Diplomacy inson va texnologiya o'rtasidagi raqobat konsepsiyasidan ko'ra, inson tomonidan yaratilgan xalqaro tartibning yangi texnologik sharoitga moslashuvi sifatida namoyon bo'lmoqda**. Shu sababli sun'iy intellekt diplomatiyaning insoniy mohiyatini bekor qilmaydi, balki diplomatiya oldiga yangi vazifalarni qo'yadi: texnologik imkoniyatlardan samarali foydalanish, ularning xavflarini boshqarish, xalqaro qoidalarni shakllantirish va davlatlar o'rtasidagi texnologik tengsizlikning xalqaro xavfsizlikka ta'sirini muvofiqlashtirish. Ammo AI Diplomacy ning kelajagini belgilovchi asosiy masala AIning qanchalik "aqlli" bo'lishi emas, balki uni kim boshqarishi, qanday qoidalar asosida boshqarishi va ushbu boshqaruv jarayonida vakolat hamda mas'uliyat qanday taqsimlanishidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Ilmiy adabiyotlar va maqolalar

1. Ndzendze, B, Marwala, T. Artificial Intelligence and International Relations Theories. Palgrave Macmillan, 2023.
2. Baele, S. J, Bukhari, I, Whyte, C, Cuomo, S, Jensen, B, Payne, K, Garcia, E. V. "AI IR: Charting International Relations in the Age of Artificial Intelligence." International Studies Review, 2024.
3. Lundgren, M. "Global Governance of Artificial Intelligence: Next Steps for Empirical and Normative Research." International Studies Review, Vol. 25, No. 3, 2023.
4. Stanger, A. et al. "Terra Incognita: The Governance of Artificial Intelligence in Global Perspective." Annual Review of Political Science, Vol. 27, 2024.
5. Roberts, H., Hine, E., Taddeo, M., Floridi, L. "Global AI Governance: Barriers and Pathways Forward." International Affairs, Vol. 100, No. 3, 2024.
6. Bjola, C, Manor, I. "First Contact: Integrating Generative AI into Digital Diplomatic Intelligence." Place Branding and Public Diplomacy, Vol. 21, 2025.

7. Sevin, E, Eken, M. E. "Yet Another Turn? Prioritising the Needs of Diplomacy over the Capabilities of Generative AI." Place Branding and Public Diplomacy, Vol. 21, 2025.
8. Di Martino, L, Ford, H. "Navigating Uncertainty: Public Diplomacy vs. AI." Place Branding and Public Diplomacy, 2024.
9. Xia, L.Q. "Diplomatic Relationship-Building in the Age of Generative AI: The European Union and China." Place Branding and Public Diplomacy, 2024.
10. Manfredi-Sánchez, J. L, Morales, P. S. "Generative AI and the Future for China's Diplomacy." Place Branding and Public Diplomacy, 2024.
11. Manor, I. "From Digital Diplomacy to AI-Driven Diplomacies? Mapping the Potential Impact of AI on Diplomacy." Communication and the Public, 2026.
12. Kacziba, P, Urbanovics, A. "Managing Foreign Policy Complexity under Polycrisis: Conceptualising the Opportunities and Risks of Artificial Intelligence." Frontiers in Political Science, 2026.
13. Emery-Xu, N, Jordan, R., Trager, R. "International Governance of Advancing Artificial Intelligence." AI & Society, Vol. 40, 2025
14. Marwala, T. Mechanism Design, Behavioral Science and Artificial Intelligence in International Relations. Elsevier, 2024.

Xalqaro tashkilotlar va rasmiy hujjatlar

15. United Nations High-Level Advisory Body on Artificial Intelligence. Governing AI for Humanity. United Nations, 2024.
16. United Nations. Global Digital Compact. New York, 2024.
17. United Nations General Assembly. Resolution A/RES/79/325: Establishment of the Independent International Scientific Panel on Artificial Intelligence and the Global Dialogue on Artificial Intelligence Governance. 2025.
18. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris: UNESCO, 2021.
19. OECD. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. OECD, 2019; updated 2024.
20. Council of Europe. Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. Strasbourg, 2024.
21. European Union. Regulation (EU) 2024/1689 Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act). 2024.

Davlat va hukumat tashkilotlari materiallari

22. U.S. Department of State. Enterprise Artificial Intelligence Strategy FY2024–FY2025: Empowering Diplomacy through Responsible AI. U.S. Department of State, 2023.
23. Foreign, Commonwealth & Development Office. Correspondence Triage - Algorithmic Transparency Record. UK Government, 2025.
24. The State Council Information Office of the People's Republic of China. Global AI Governance Initiative. Beijing, 2023.